

I. ЗАСАДИ І ПРОБЛЕМИ ЕТНОЛОГІЧНИХ СТУДІЙ СУЧАСНОГО МОВОЗНАВСТВА

УДК 811.161.2 : 81`373.611

DOI 10.24919/2411-4758.2017.111203

Петро БІЛОУСЕНКО

доктор філологічних наук, завідувач кафедри української мови,

Запорізький національний університет

(Україна, Запоріжжя) pbilousenko@gmail.com

orcid.org/0000-0002-3794-1037

ІЗ СПОСТЕРЕЖЕНЬ ЗА ФОРМУВАННЯМ СЛОВОВІРНОЇ СТРУКТУРИ І СЕМАНТИКИ АБСТРАКТНИХ НАЙМЕНУВАНЬ (СУФІКС -ЧИНА/-ЩИНА)

Проаналізовано історію творення абстрактних назв на -чина (-щина), що іменують стан в колективі, суспільстві (обломовщина, кріпаччина), назви режимів, що панували в державі (аракчєєвщина, керенищина, денікінщина), абстрактно-узагальнених негативних якостей і ознак (брутальщина, групівщина) тощо. Звернено увагу на те, що за допомогою цього форманта твориться велика кількість похідних з емоційно-експресивною, часто негативною семантикою, унаслідок чого суфікс -чина (-щина) став вагомим словотвірним засобом стилістичної розбудови мови.

Ключові слова: *суфікс -чина (-щина); абстрактно-узагальнене значення; емоційно-експресивна семантика; негативна конотація; важливий стилістичний засіб.*

Літ. 14

Петр БЕЛОУСЕНКО

доктор филологических наук, заведующий кафедрой украинского

языка, Запорожский национальный университет

(Украина, Запорожье) pbilousenko@gmail.com

ІЗ НАБЛЮДЕНЬ ЗА ФОРМИРОВАНИЕМ СЛОВООБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СТРУКТУРЫ И СЕМАНТИКИ АБСТРАКТНЫХ НАИМЕНОВАНИЙ (СУФФИКС -ЧИНА, -ЩИНА)

Проанализирована история образования абстрактных названий на -чина (-щина), именующих состояние в коллективе, обществе (обломовщина, крепаччина), названия режимов, господствующих в государстве (аракчєєвщина, керенищина), абстрактно-обобщенных негативных качеств и признаков (брутальщина, групповщина) и др. Обращено внимание на то, что с помощью этого

форманта образуется большое количество производных с эмоционально-экспрессивной, часто отрицательной семантикой, вследствие чего суффикс -чина (-щина) стал важным словообразовательным средством стилистического развития языка.

Ключевые слова: суффикс -чина (-щина); абстрактно-обобщенное значение; эмоционально-экспрессивная семантика; негативная коннотация.

Лит. 14.

Постановка проблеми. Суфікс **-чина (-щина)** порівняно недавнього походження, він виник у результаті нашарування *-ina* на прикметниковий формант *-ьsk-* (із закономірним переходом *-ьsk-* у *-ьšč-* і формування фіналі *-ščina*). Формант *-ščina* можна виокремити в окремих дериватах праслов'янської мови, наприклад, **bratovьskь* 'братерський' – **bratovьščina* 'братання, братські стосунки' [14, 120], однак достатні підстави для виділення суфікса **-щина**, треба думати, почали з'являтися лише в мові давньокиївського періоду, коли деривати на **-щина** стали мотивуватися не лише прикметниками на *-ьsk-*, а й іменниками, наприклад: *би начаша Ростислава звати льстью оу братьщину ... на Петровь днь* (к. XII/бл. 1425 ЛК 425) (ін. список *братициноу*) 'бенкет у складчину'. Пор.: *аже боудеть князю городь роубити ини к городоу а поборомь. и тотарьщиною* (ін. список *татарьщиною*) *ко князю* (к. XIII/1425 ЛГВ 904) 'податок, який сплачували татарам' від *татарьскии*. У текстах, які датуються кінцем XIII – початком XIV ст., документуються також іменники *посеребщина* і *свадебщина*, що позначають податки, пор.: *И свободныхъ ихъ чинимъ во всемъ отъ бояръ и сыновъ и природныхъ нашихъ во данехъ и посеребщинахъ нашихъ во всехъ данехъ свободныхъ чинимо* (1288 АктиГ-Вол 530); *свадебщины и б(ез) законныя понгь(т)гъ все диховнагъ права судь(т) а(р)хїени(с)ѣни* (1301 АктиГ-Вол 317) 'податок від весілля'. Наведені приклади показують, що у відтворених дериватах праслов'янської доби та перших писемних фіксаціях похідних на **-чина (-щина)** прозирає семантика абстрактності та сукупності.

Як показали попередні дослідження [2], похідні зі згаданим формантом брали участь у творенні абстрактних назв опредметненої дії (найменування обрядодій, соціальних рухів, явищ, воєн), нерідко з емоційно-експресивним забарвленням), тим часом дібрані мовні факти вказують на те, що творення абстрактних назв за допомогою суфікс **-чина (-щина)** цим не вичерпується. У пам'ятках пізнішого періоду зрідка в старій, частіше в новій українській мові, особливо в мові ХХ століття, досить інтенсивно творяться абстракти з іншою семантикою. Є. Грицак 1935 року, пишучи про новотвори в тодішній українській мові, зазначав: « в останніх роках дуже люблять у нас творити слова з наростком

- щина, а саме: *церковщина, канцелярищина, нелегальщина* [...]. Ці та подібні слова залюбки творять, бо їх легко творити, а крім цього вони вигідні, бо їх зміст широкий» [4, 222-223]

Мета цієї статті – на матеріалі пам'яток української мови XI-XX ст. здійснити опис історії формування основних семантичних типів абстрактних найменувань з суфіксом **-чина (-щина)**, з'ясувати їхні конотативні нашарування.

Упродовж дослідженого періоду виявлено низку близьких за супровідним значенням типів абстрактних іменувань У словотвірному плані вони зазвичай структурно і семантично співвідносні з іменниками або прикметниками, зрідка мотивуються прислівниками, суфікси **-чина (-щина)** можуть зазнавати лівобічного поширення, а також виступати в ролі постпозитивного складника.

З XVII ст. фіксуються *назви* суспільних та побутових явищ: *Конець сталь Наливайкової Таборщини* (XVII МагТимч II 385); *андрусівщина* (Ж 4) 'Андрусівський мир 1667 р.'; *беззаконищина* (Ж 18); *партизанщина* (СловСоцЕк 194); *австрійщина* [12, 106] 'стан війни з Австро-Угорщиною 1914-1918 рр.'; *пролетарищина* (Іннов 2007 101) 'збірне до всього негативного, що пов'язане з пролетарем'; *циганищина* (Чаб IV 209) 'розгардіяш, непорядок, побутова невлаштованість'; *салдафонщина* (СловНов, 156); *малоросійщина, отаманищина, радянщина, азійщина* [11, 138-139] тощо.

У новій українській мові з'являється вервечка дериватів, що іменують соціально-економічний, політичний, психологічний стан в суспільстві, колективі і т. ін.: *панщина* (СМШ II 51); *нікольщина* (Ж 530); *кріпаччина* (Гр III 94, Яв 395, СУМ IV 357) 'стан кріпацтва, кріпацтво'; *безпорядщина* (Яв 24, Чаб I 74) 'безпорядок'; *лиховищина (лихівищина)* (Крим II 941) 'тяжкі, лихі часи'; *боярищина* (СловСоцЕк 35) 'панування бояр; панщина'; *рекрутчина* (255); *обломовщина* (СУМ V 529) 'байдужість, безвольність; стан бездіяльності'. Трапляються серед них іронічно, а то й саркастично забарвлені слова: *проньопрокопівщина* [5, 172]. Пор. також: *В нивах: мертві немовлята, бо змієзвірищина* *вкнязювала страшна* (Барка 214).

Формуються похідні, що характеризують стиль, характер роботи, спосіб дій: *Однак у россія єсть безтолковищина* (50-і XVIII Ск I 95), *Пише [Маркович], що молоде товариство в столиці складчину для мене зробило* (СМШ II 257); *кастовищина* (Крим II 704) 'станова або професійна замкненість, відокремленість', від *каста*; *партизанщина* (III, 1919) 'партизанська боротьба як стихійна, неорганізована боротьба на протилежність організованим діям регулярної армії'; *сімейщина*

(СУМ ІХ 223) ‘стиль добору кадрів, розподілу роботи з наданням переваг, пільг родичам, друзям і т.ін.’; принагідно зауважимо, що в СУМі в дериваті *сімейність* це значення подається як переносне, а а в слові *сімейщина* – єдине й основне; *халтурущина* [8, 12-13].

Дослідники відзначали, що суфікс *-щина* в період громадянської війни в російській мові набув особливого поширення як засіб створення політично негативних означень від загальних назв (*атаманщина, белогвардейщина, обывельщина*). Це виявилось стимулятором новотворів на *-щина* (*-овщина*) від власних назв, що означають ідейні течії з відтінком негативного ставлення до них: (*корниловщина, керенщина, колчаковщина, пуришкевичевщина*) [13, 200]. Ці слова, звісно, заходили до нашої мови й інтенсифікували в ній схожі процеси. Часто такі деривати співвідносяться з прізвищами прикметникового типу, пор.: *корніловщина* (Крим ІІ 800) ‘заколот у Росії в серпні 1917 року з метою встановлення військової диктатури’; *аракчевщина* (СловСоцЕк 24; СУМ І 57) ‘режим необмеженого поліцейського деспотизму, уведеним в Росії графом Аракчевим на поч. ХХ ст.’; *семеновщина* (СловСоцЕк 269); *денікінщина* (СУМ ІІ 242) іст. ‘білогвардійський режим на Півдні Росії і в Україні’; *керенщина* (ІV 142) зневажл. ‘політика уряду Керенського’; *колчаківщина* (236) ‘режим диктатури адмірала Колчака в період громадянської війни’; *пілсудщина* (VІ 535) ‘диктатура Пілсудського в Польщі в 1926-35 рр.’; *поліцейщина* (VІІ 85) зневажл. ‘система поліцейської регламентації суспільного життя’; *столинінщина* (ІХ 726) ‘режим дворянсько-кріпосницької реакції в Росії періоду 1907-1910 рр.’.

Значна частина назв абстрактно-узальнених негативних якостей і ознак не пов’язана з іменами конкретних осіб. Це здебільшого *відприкметникові* деривати: *групівщина* (СловСоцЕк 67); *постепенівщина* (СловСоцЕк 217) політ., заст., ‘погляди й тактика поступенівців’; *поступовщина кримінальщина* (309); *банальщина, казенщина, нелегальщина, попівщина, похабщина, церковщина* [10, 115] *брутальщина* (СловНов, 24); *аморальщина* (Іннов 9) ‘збірна назва всього аморального’. Сюди ж, певне, і *пострадянщина* (Іннов 97) ‘збірна назва всього, що має відношення до пострадянського’, *вульгарщина; тарабарщина; літературщина; халтурущина; нелегальщина; банальщина* [3, 49-50].

Дослідники виокремлюють також групу абстрактів на *-чина* (*-щина*), що іменують сукупність певних рис, здебільшого негативних ознак, які мають зв’язок із конкретною людиною (державним діячем чи партійним лідером, історичною особою чи й просто відомим авантюристом), набуваючи статусу явища-характеристики (*петлюрівщина, абрамівщина, брежнєвщина, зюганівщина, жиронівщина, януковщина*) [див. 9, 256;

11, 138-139]. Останнім часом спостерігається реактуалізація суфікса для творення імен зі згаданим значенням: *азаровищина* (Іновації 2009 8); *клюївищина* (64); *кушнар'євищина* (70) тощо. Часто в таких утвореннях виступає ускладнений формант *-івщина (-овщина)*: *біронівщина* (СловСоцЕк 33); *бісмарк'євищина, луїбланівщина* (134); *махновщина* (138); *петлюрівщина* (202); *лукашенківщина, лазаренківщина* [11, 138-139; 9, 256]; *маланчуківщина* (СловНов, 94); *гебельсівщина* (Інов 2009 30); *медведчуківщина* (79); *морозівщина* (85) та ін.

З початку ХХ ст. формується група найменувань ідейно-естетичних, релігійних, мистецьких та ін. напрямків (переважно з негативним відтінком): *декадєнищина* (Крим I 278) ‘загальна назва занепадницьких течій у мистецтві’; *інтелігєнтищина* (II 619) ‘напрямок думок, життєвий уклад, властивий старій інтелігенції’, *попівщина* (III 2192) ‘релігійно-містичний напрямок в ідеології, релігійні переконання, вірування, заботони’; *побутовщина* (СУМ VI 630) розм. ‘надмірна увага до показу, змалювання побуту’; *сентиментальщина* (IX 126) зневажл. ‘надмірна сентиментальність’; *смаківщина* (СУМ IX 393) розм. ‘оцінка явищ лише за суб’єктивними уподобаннями’; *кон’юктурищина, примітивщина* [6, 268]; *електронщина* (Іннов 40) ‘збірна назва напрямків електронної музики’; *шароварищина* (СловНов, 180). Значна частина дериватів згаданого типу пов’язана з прізвищами відомих осіб – діячів культури, політиків: *толстовщина* (СловСоцЕк 304); ‘релігійно-етичне вчення письменника Л.М.Толстого’; *андруховичівщина* (Іннов 10) ‘збірна назва всього, що пов’язане в українській літературі з письменником Ю.Андруховичем’; *параджановщина* (87) ‘узагальнена назва явищ у кіно (переважно наслідувальних, копіювальних), пов’язаних з С.Параджановим’; *шелестчина* (136) ‘соціальне явище, пов’язане з П.Шелестом’; *яворівщина* (139) ‘соціальне явище, події, пов’язані з В.Яворівським’ [див.7, 161].

Нерідко трапляються деривати такого типу з негативним значенням: *кіркоровщина* (Іннов 54) ‘негативне явище в музиці, пов’язане з російським співаком Ф.Кіркоровим’; *подерев’янищина* (Іннов 116) ‘явище в сучасній українській мас-літературі, пов’язане з О.Подерев’янським – надмірне й недоцільне використання сороміцьких слів’; *поплащина* (Іннов 120) ‘явище в сучасній мас-культурі, пов’язане з М.Поплавським’.

З середини ХVІІ ст. в тексті староукраїнської мови проникають найменування соціальних рухів у суспільстві: *козаччина* (1646 МатТимч I 370) ‘козацькі повстання, час козацьких рухів’; *перяславщина* (1890 103) ‘час повстання українських козаків’; *кумейщина* (390) ‘битва під Кумейками’; *гайдамаччина* (СловСоцЕк 59) ‘народно-визвольний рух

XVIII ст. на Правобережній Україні проти польсько-шляхетського гніту'; *гайдамащина* (СУМ II 16); *отаманищина* (V 802).

Поряд зі згаданими дериватами з XVII ст. фіксуються назви соціальних явищ, рухів, які пов'язані з чиеюсь особою: Утворення цього типу мотивовані відносними прикметниками або паралельно іменниками [10, 115]: *выговщина* (1670 Тимч 382) 'час панування І.Виговського', пор. *вигівщина* (Гр I 152); *передъ Хмельничиною* (сер. XVII ВО 135); *бруховещина* (Гр I 102); *пугачівщина* (Крим III 2519) 'про селянську війну в Росії у 1773-1775 рр.'; *махновищина* (СУМ IV 655); *петлюрівщина* (VI 344); *разінищина* (VIII 44)/

Суфікс *-щина (-щина)*, за нашими даними, з поч. XIX ст. бере участь у творенні назв певних періодів у житті людини чи суспільства: *колисьщина* (Б-Н 188) 'давно минулі часи; давно минула подія'; *будущина* (Гр I 106), *будущина*, *будущина* (Саб 28); *віківщина* (Гр I 237), *шведщина* (IV 489) 'часи перебування шведів в Україні'; *предківщина* (Саб 104); *дідівщина* 'часи, коли жили діди'; *старосвітщина* (Саб 104, СУМ IX 662) 'колишні, давно минулі часи', пор. *старос(ь)вітщина* (ІвШумл 100) 'старовина'; *дідівщина* (Крим I 159) 'давні, дідівські часи'; *гетьманщина* (222) 'час, коли на Україні була влада гетьманів'; *шляхетщина* (272) 'часи існування аристократичної польської держави Речі Посполитої (1569-1795 рр.); часи панування польського дворянства'; *предківщину* (335) 'старі часи', *князівщина* (II, 736) 'часи правління князів'. Сюди ж належать і назви, пов'язані з певною особою: *выговщина* (1670 Тимч 382) 'час панування І.Виговського', пор. *вигівщина* (Гр I 152); *передъ Хмельничиною* (XVII ВО 135); *Бруховещина* (Гр I 102). Деякі деривати називають певні періоди в житті молодих людей: *парібищина* (Гал-Лем 447) 'парубкування', пор. *парібищина* (ГрII 96) 'те саме'; *дівочщина* (Корз 109) 'час дівування'.

Найменування звичаїв на *-щина: обрядовщина* (Ж 548) 'ритуалізм'; *иноземщина* (Гр II 193) 'іноземні звичаї, порядки'; *татарщина* (IV 249) 'татарські звичаї'; *предківщину* (Крим I 335) 'звичаї предків; старовина'; *сволоківщина* (II 1016) 'український звичай відзначати закладини сволока – балки, яка підтримує стелю в будівлях'; *віковщина* (Ів-Шумл 449) 'старовина', *старос(ь)вітщина* (Там само) 'звичаї, порядки давніх часів'; *предківщина* (ІвШумл 449) 'звичаї предків'; *обивательщина* (СУМ V 500) зневажл. 'відсутність широких суспільних інтересів, дріб'язковість'; *патріархальщина* (VI 96) зневажл. 'пережитки старовини, патріархальних стосунків, побуту, звичаїв'; *провінціальщина* (VIII 135) розм. 'провінціоналізм'; *хуторянищина* (XI 178), *щоденщина* (603) розм. 'буденщина'; *церковщина* (204) розм. 'релігійно-містичні

погляди'; **полонинщина** (О П 107) 'сліди родового общинного ладу у бойків', певне, від *полонина* з неясною мотивацією; **роковищина** [1, 323] 'велике свято, що відзначається раз у рік, – рокове'; **боярщина** 'повесільщина', **повес'уличина** [Там само] 'гостювання після весілля'.

Невелику групу складають відприкметникові та відприслівникові назви – характеристики дій, процесів, станів з точки зору їхньої реальності, можливості/неможливості, оригінальності, новизни, впорядкованості і т. ін.: **бувальщина** (СМШ I 47, Ж 47, Гр I 104) 'те, що було раніше; щось дійсне, реальне'; **небувальщина** (Ж 501, СУМ У 250), **буденщина** (Саб 230, СУМ I 247); **щоденщина** (Саб 230, Крим., I, 63, СУМ XI 603) розм. 'буденщина' (*щодень/щодня*); **повсякденщина** (Саб 230, Крим., III, 1757) 'те, що буває кожного дня, щодня; щоденність' (*повсякдень/повсякдений*), **банальщина** (СУМ I 99) зневажл. 'що-небудь банальне, буденне' тощо.

Отже, обстежений матеріал дає підстави стверджувати, що поряд із опредметненими назвами дій, суфікс **-чина (-щина)** переважно в новій українській мові розвинув здатність творити відприкметникові та відіменникові деривати, у яких примхливо поєднувалася семантика збірності й абстрактності. Такі похідні мають здебільшого емоційно-експресивне значення із нашаруванням негативної конотації зневажливості, осуду, невпорядкованості, неприязні тощо. Завдяки цьому суфікс **-чина (-щина)** став вагомим словотворчим засобом стилістичної розбудови мови.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

АктиГ-Вол Купчинський О. Акти та документи Галицько-Волинського князівства XIII – першої половини XIV століть. Дослідження. Тексти. – Львів, 2004. – 1286 с.

Барка Барка В. / Василь Барка. – К.: «Обрій» при УКСП «Кобза», 1992. – 688 с.

Б-Н Білецький-Носенко П. Словник української мови / П. Білецький-Носенко П. / Підгот. до вид. В.В. Німчук. – К., 1966.

ВО О войнах остраниновой зъ ляхами на Украинн Малоросійской // Лнтопись событій въ Юго-Западной Росіи въ XVII в. / Сост. Самоиль Величко. – К., 1984. – С. 133–146.

Гр Словарь української мови / збір. ред. журн. «Киев. старина». Упорядкував, з дод. власн. матеріалу, Б. Грінченко. – К., 1907–1909. – Т. 1–4.

Ж Желехівський Є., Недільський С. Малорусько-німецький словник / Є. Желехівський Є., С. Недільський. – Львів, 1886. – Т. 1–2. – 1117 с.

ІвШумл Іваницький С., Шумлянський, Ф. Російсько-український словник : в 2 т / С. Іваницький, Ф. Шумлянський. – К. : Обереги, 2006. – 528 с.

Іннов2007 Нелюба А., Нелюба С. Лексико-словотвірні інновації (2004-2006) : Словник / А. Нелюба., С. Нелюба . – Х. : Майдан, 2007. – 144 с.

Іннов2009 Лексико-словотвірні інновації (2007) : Словник / К. Коротич, С. Лук'яненко, А. Нелюба та ін.; За ред А. Нелюби. – Х. : ХІФТ, 2009. – 172 с.

Крим Електронна версія російсько-українського словника Української Академії Наук 1924–1933 рр. / за ред. А. Кримського та С. Єфремова : А–П.; підгот. О.Телемко. – К., 2007. – 2550 с.

ЛГВ Галицько-Волинський літопис // Полное собрание русских летописей. Т. 2. Ипатьевская летопись. – М. : Изд-во вост. литературы, 1962. – С. 715–938.

ЛК Київський літопис // Полное собрание русских летописей. Т. 2. Ипатьевская летопись. – М. : Изд-во вост. литературы, 1962.–С. 384–707.

МатТимч Тимченко Є. Матеріали до словника писемної та книжної української мови XV–XVIII ст. / Є. Тимченко; підгот. до вид. В. В. Німчук та Г. І. Лиса : У 2-х книгах. – Київ–Нью-Йорк : Преса України. – Кн. 1–2.

О Онишкевич М. Г. Словник бойківських говірок / М. Г. Онишкевич. – К. : Наукова думка, 1984. – Ч. 1–2.

Саб Сабалдир Г. Практичний російсько-український словник / Г. Сабалдир. – Час, 1926. – 436 с.

Ск Сковорода Г. Повне зібрання творів у двох томах / Г. Сковорода – К. : Наукова думка, 1973.

СловНов Віняр Г.М., Шпачук Л. Р. Словник новотворів української мови кінця ХХ століття / Г. М. Віняр, Л. Р. Шпачук. – Кривий Ріг, 2002. – 180 с.

СловСоцЕк Воробйова С. А. Російсько-український словник соціально-економічної лексики / С. А. Воробйова, Т. К. Молодід. – К. : Наукова думка, 1966. – 342 с.

СМШ Словник мови Шевченка: У двох томах. – К. : Наукова думка, 1964. – Т.1-2.

СУМ Словник української мови : [в 11 т.]. – К. : Наукова думка, 1970–1980. – Т. 1–11.

Чаб Чабаненко В. А. Словник говірок Нижньої Наддніпрянщини : У 4 т. / В. А. Чабаненко. – Запоріжжя, 1992. – Т. 1–4.

СловНов Віняр Г. М., Шпачук Л. Р. Словник новотворів української мови кінця ХХ століття. – Кривий Ріг, 2002. – 180 с.

Тимч Історичний словник українського язика / За ред. Є. Тимченка. – Харків – Київ : ДВУ, 1930. – 948 с.

Яв Яворницький Д. Словник української мови. Т. 1. А–К. / Д Яворницький .– Катеринослав: Слово, 1920. – 412 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аркушин Г. Лексикалізація афіксів в українській мові / Г. Аркушин // Українська мова. – 2002. – №3. – С. 81 – 89.

2. Білоусенко П. І. Творення назв дії в історії української мови // Незгасимий СЛОВОСВІТ : Збірник наукових праць на пошану професора Володимира Семеновича Калашника / П. І Білоусенко. – Х. : Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2011. – С. 249 – 260 с.

3. Горпинич В. О. Будова слова і словотвір / В. О. Горпинич. – К. : Рад. школа, 1977. – 121 с.
4. Грицак Є. Новотвори в сучасній українській мові / Є. Грицак // Рідна мова. – 1935. – С. 219 – 224.
5. Клименко Н. Ф., Карпіловська Є. А., Кислюк Л. П. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі : Монографія / Н. Ф. Клименко, – Видавничий Дім Дмитра Бураго. – 2008. – 336 с.
6. Коломієць В. Т. Розвиток лексики слов'янських мов у післявоєнний період В.Т. Коломієць. – К. : Наук. думка, 1973. – 304 с.
7. Лук'яненко С. С. Суфіксальні інновації в українському соціально-політичному назовництві / С. С. Лук'яненко С. С. // Вісник Запорізького національного університету. Філологічні науки. – 2006. – №2. – С.155 – 163.
8. Мойсієнко А. К. Залежність іменникової номінації від генетико-структурної організації твірного прикметника / Мойсієнко А. К. // Семантичні формальні аспекти морфології і синтаксису української мови : Зб. наук. праць. – К. : КДПУ, 1988. – С. 9 – 17.
9. Навальна М. Соціально зумовлені іменникові суфіксальні новотвори / М. Навальна // Вісник Прикарпатського національного університету. Ювілейний випуск на пошану 100-річчя від дня народження проф. Івана Ковалика. Філологія. Випуск XV-XVIII. – Івано-Франківськ, 2007. – С. 254 – 257.
10. Словотвір сучасної української літературної мови. – К. : Наукова думка, 1979. – 407 с.
11. Стишов О. А. Українська лексика кінця ХХ століття (на матеріалі мови засобів масової інформації) : Моногр. / О. А. Стишов; Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2003. – 388 с.
12. Чернецький В. К. Діалектні форми слів військової лексики української мови / В. К. Чернецький // XIV Республіканська діалектологічна нарада. Тези доповідей. – К. : Наукова думка, 1977. – С.106 – 108.
13. Яровая К. Б. Роль антропонимических производных в обогащении общественно-политической лексики русского языка первой четверти ХХ века (на материале произведений В. И. Ленина / К. Б. Яровая // Актуальные проблемы исторической лексикологии и лексикографии восточнославянских языков. Днепрпетровск. 12-14 октября 1988 г. Тезисы докладов. Часть 2.– Днепрпетровск, 1988. – С.199 – 200.
14. Sławski F. Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego / F. Sławski // Słownik prasłowiański. – Wrocław. Warszawa. Kraków. Gdańsk. Tom 1–3. 1974–1979.

REFERENCES

1. Arkushyn, H. (2002) Leksykalizatsiia afiksiv v ukrainkii movi [The lexicalization of affixes in the Ukrainian language]. *Ukrainska mova – Ukrainian language*, 3, 81–89. [in Ukrainian]
2. Bilousenko, P. I. (2011) Tvorennia nazv dii v istorii ukrainskoi movy [Creation of the names of action is in history of Ukrainian] *Nezghasymyi SLOVOSVIT : Zbirnyk naukovykh prats na poshanu profesora Volodymyra Semenovycha Kalashnyka*. Kharkiv : Kharkivskiy natsionalnyi universytet imeni V. N. Karazina. [in Ukrainian]

3. Horpynych, V. O. (1977) *Budova slova i slovotvir [Structure of word and word-formation]*. Kyiv : Rad. shkola. [in Ukrainian]
4. Hrytsak, Ye. (1935) Novotvory v suchasni ukrainskii movi [New formations are in modern Ukrainian]. *Ridna mova – Native school*, 219–224. [in Ukrainian]
5. Klymenko, N. F., Karpilovska, Ye. A. & Kysliuk, L. P (2008) *Dynamichni protsesy v suchasnomu ukrainskomu leksykonі [Dynamic processes in modern Ukrainian vocabulary]*. Kyiv : Vydavnychi Dim Dmytra Buraho. [in Ukrainian]
6. Lukianenko, S. S. (2006) Sufiksalni innovatsii v ukrainskomu sotsialno-politychnomu nazovnytstvi [Sufficient innovations in the Ukrainian socio-political adventure]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Filohichni nauky*, 2, 155–163. [in Ukrainian]
7. Kolomiets, V.T. (1973) *Rozvytok leksyky slovianskykh mov u pisliavoiennyi period [Development of vocabulary of Slavic languages in the postwar period]*. Kyiv : Nauk. Dumka. [in Ukrainian]
8. Moisiienko, A. K. (1988) Zalezhnist imennykovoї nominatsii vid henetyko-strukturnoi orhanizatsii tvirnogo prykmetnyka [Dependence of the nominal nomination from the genetic-structural organization of the constructive adjective]. *Semantichni f formalni aspekty morfolohii i syntaksysu ukrainskoi movy: Zb. nauk. prats.* Kyiv : KDPI. [in Ukrainian]
9. Navalna, M. (2007) Sotsialno zumovleni imennykovi sufiksalni novotvory [Socially conditioned noun suffixal novelties]. *Visnyk Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu. Yuvileinyi vypusk na poshanu 100-richchia vid dnia narodzhennia prof. Ivana Kovalyuka. Filohiia, XV-XVIII*, 254–257. [in Ukrainian]
10. Slovtvir suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy [Word of the Modern Ukrainian Literary Language] (1970) Kyiv : Nauk. Dumka. [in Ukrainian]
11. Ctyshov, O. A. (2003) *Ukrainska leksyka kintsia XX stolittia (na materialy movy zasobiv masovoi informatsii) [Ukrainian vocabulary of the late twentieth century (based on the language of the media)]*. Kyiv. [in Ukrainian]
12. Chernetskyi, V. K. (1977) *Dialektni formy sliv viiskovoї leksyky ukrainskoi movy [The dialect forms of the words of the military vocabulary of the Ukrainian language]*. XIV Respublikanska dialektolohichna narada. Tezy dopovidei. Kyiv : Nauk. Dumka. [in Ukrainian]
13. Yarovaya, K.B. (1988) *Rol antroponimicheskikh proizvodnih v obogaschenii obschestvenno-politicheskoy leksiki russkogo yazyka pervoy chetverti XX veka (na materiale proizvedeniy V. I. Lenina [The role of anthroponymic production in enriching the socio-political vocabulary of the Russian language in the first quarter of the twentieth century (based on the works of V. I. Lenin)]. Aktualnyie problemy istoricheskoy leksikologii i leksikografii vostonoslavianskikh yazykov. Dnepropetrovsk. 12-14 oktyabya 1988 g. Tezisy dokladov. Chast 2. Dnepropetrovsk.* [in Russian]
14. Sławski, F. (1979) *Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego [An Essay on the Proto-Slavic Formation]*. *Słownik prasłowiański*. Wrocław. Warszawa. Kraków. Gdańsk. Tom 1–3. [in Polish]

Стаття надійшла до редколегії 01.10.2017 р.